

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Ympäristöministeriö on laatinut luonnoksen hallituksen esitykseksi uudeksi luonnonsuojelulaiksi.

Esityksen tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua luonnonsuojelulain toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamisella luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi ja hidastamiseksi. Ehdotus pyrkii myös lisäämään luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä tehostamaan hallinnollisia menettelyjä. Ehdotuksen tavoitteena on osaltaan selkeyttää luonnonsuojelulain roolia osana muuta ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä ”MaRa”) kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu luonnoksesta esitetystä seuraavaa:

Ehdotuksen mukaan lain 1 lukuun lisättäisiin uusina säännöksinä luonnonsuojelussa sovellettavasta varovaisuusperiaatteesta ja selvilläolosta. Nämä ovat esimerkkejä säännöksistä, joiden käytännön vaikutukset jäävät epäselviksi. Lainvalmistelun yhteydessä on kuvattava tarkkarajaisesti, mitä säännös käytännössä tarkoittaa.

On tärkeää, että luonnonsuojelulain suhdetta muuhun lainsäädäntöön ei hämärretä. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan osa ehdotetuista säännöksistä sisältyisi jo muualla lainsäädäntöön ja myös niiden konkreettinen soveltaminen tapahtuisi pääosin muun lainsäädännön kautta.

Esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa on toiminnanharjoittajaa koskevia selvilläolovelvoitteita. On nähtävissä, että lakiehdotus tältä osin lisäisi päällekkäistä sääntelyä, mikä ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista. Epäselväksi jää myös se, koskeeko selvilläolo esimerkiksi uhanalaisia lajeja ja luontotyyppisiä. Selvilläolo velvollisuutena ei saa sisältää lain aineellisesta sisällöstä, jolloin jää epäselväksi, mitä toiminnanharjoittajilta oikeasti edellytetään.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

-

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

-

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

-

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

-

6 luku Luonnonsuojelualueet

-

7 luku Luontotyyppien suojelu

Ehdotuksessa luontotyyppien suojelun keinovalikoimaa vahvistettaisiin. Luonnonsuojelulain 7 lukuun lisättäisiin säännökset uhanalaisista luontotyypeistä, uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta ja tiukasti suojelluista luontotyypeistä. Valtioneuvostolle säädettäisiin valtuus antaa asetus uhanalaisista luontotyypeistä ja niiden määritelmistä vastaavalla tavalla kuin uhanalaisten lajien osalta säädetään voimassa olevassa laissa.

MaRa toteaa, että luontotyyppien suojeluun ehdotetut muutokset merkitsisivät muutosta nykytilanteeseen. Nykyinen viranomaisen rajauspäätökseen perustuva menettely korvattaisiin osin suoraan lakiin perustuvalla suojelulla. Tämä saattaa näkyä heikennyksenä nykytilaan. On harkittava, onko uusi malli tarpeellinen, sillä kyseiset luontotyypit voitaisiin suojella nykyisin käytössä olevalla rajauspäätöksellä.

8 luku Eliölaajien suojelu

-

9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

-

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

-

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Ehdotuksen mukaan luonnonsuojelulakiin lisättäisiin uusi luku ekologisen kompensaation toteuttamisesta. Siinä säädettäisiin suojelusta poikkeamisesta aiheutuvan heikennyksen hyvittämisestä ja luonnonarvojen tuottamisesta ja vapaaehtoisen hyvittämisen varmentamisesta. Nämä säännökset tulisivat voimaan porrastetusti: vapaaehtoinen kompensointi luonnonsuojelulain voimaantulon yhteydessä mutta velvoittavan kompensaation liittäminen poikkeamislupiin vasta myöhemmin.

MaRa toteaa, että ekologisen kompensaation vaikuttavuutta luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen on vaikea arvioida. Se johtuu siitä, että käytettävissä olevaa tietoa on niukalti. Hallitusohjelmaan kirjatun pilotoinnin mukaiset hankkeet ovat vasta käynnistymässä, minkä tarkoituksena on selvittää säännösehdoitusten käytännön toimivuutta.

Ekologisen kompensaation tulee turvata luonnon monimuotoisuutta mutta samalla sen pitää mahdollistaa elinkeinoelämälle tärkeiden hankkeiden ja maankäytön toteuttaminen. On myös huomioitava, että ekologiseen kompensaatioon perustuvien velvoitteiden tulee määrittyä tarkkarajaiseen arviointiin luonnonarvoille aiheutuvasta haitasta eikä vaan yleisestä luonnon monimuotoisuuden heikentymisestä.

Vapaaehtoisuuteen perustuva kompensaatio on tarkoituksenmukainen keino. Sen sijaan velvoittavaa kompensaatiomallia ei tule ottaa käyttöön ennen kuin pilotoinneista saatujen kokemusten perusteella voidaan saada enemmän tietoa ja arvioida velvoittavan mallin tarkoituksenmukaisuutta ja toiminnanharjoittajien käytännön mahdollisuuksia poikkeamisesta aiheutuvan heikennyksen hyvittämiseen ja luontoarvojen tuottamiseen toisaalla.

MaRa katsoo, että velvoittavaa kompensaatiomallia ei tule ottaa käyttöön ennen kuin pilotoinneista saadut kokemukset on voitu perusteellisesti arvioida.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

-

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

-

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

-

15 luku Muutoksenhaku

Muutoksenhakua koskeviin voimassa olevan lain säännöksiin ehdotetaan muutoksia. Rekisteröityjen yhteisöjen valitusoikeutta osin laajennettaisiin sekä alueellisesti että asiallisesti. Jatkossa näiden yhdistysten valitusoikeutta ei enää rajattaisi paikallisiin ja alueellisiin yhdistyksiin, vaan valitusoikeus koskisi toimialueellaan kaikkia sellaisia rekisteröityjä yhteisöjä, joiden tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen.

MaRa katsoo, että luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestöjen lisäksi valitusoikeus tulee olla myös muilla maankäyttöön liittyviä asioita ajavilla rekisteröidyillä yhteisöillä. Perusteltua on myös, että muutoksenhakuoikeus on vain paikallisella tai alueellisella järjestöllä.

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

-

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

-

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

-

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

-

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

-

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Ehdotuksen mukaan luonnonsuojelulaista poistettaisiin Metsähallituksen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla. Metsähallitus voisi kuitenkin jatkossakin myöntää luvan geologiseen tutkimukseen valtion luonnonsuojelualueella, mikäli toiminta ei vaarantaisi alueen perustamistarkoitusta. Geologinen tutkimustoiminta luonnonsuojelualueella olisi kuitenkin järjestettävä niin, että se ei aiheuta suojelualan lajeille, luontotyypeille, vesitaloudelle tai maisemalle vähäistä suurempaa haittaa.

MaRa pitää tarkoituksenmukaisena kieltää malminetsintä luonnonsuojelualueilla. Myös yksityiset luonnonsuojelualueet tulisi turvata malminetsinnältä, minkä vuoksi ehdotuksessa tulisi laajentaa malminetsintää koskeva kieltä koskemaan myös niitä.

Luonnonsuojelualueiden perustamisen tarkoituksena on arvokkaiden luontoarvojen suojeleminen. Malminetsintä sopii huonosti yhteen tämän tarkoituksen kanssa. Malminetsintä luonnonsuojelualueilla heikentäisi alueiden suojeluarvoja.

Eduskunnan talousvaliokunta edellytti kaivoslain muuttamista koskevaan kansalaisaloitteeseen (KAA 7/2019 vp) antamassaan mietinnössä luonnonsuojelulain uudistamiseen liittyen seuraavaa:

”Käynnissä olevan luonnonsuojelulainsäädännön uudistamishankkeen yhteydessä tulee arvioida luonnonsuojelun suhdetta kaivostoimintaan ja ottaa tässä yhteydessä huomioon kansalaisaloitteessa esiin tuodut näkökohdat, arvioida ehdotusten tarkoituksenmukaisuutta ja esittää tarkoituksenmukaisimpia ratkaisuja tavoitteiden toteuttamiseksi”.

Malminetsintää sääntelevän kaivoslain mukaan malminetsinnästä ei saa aiheutua merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa tai harvinaisten tai arvokkaiden luonnonesiintymien olennaista vahingoittumista.

On myös olennaista sovittaa yhteen luonnonsuojelulain uudistamisen yhteydessä tehtävä arvio luonnonsuojelulain suhteesta samaan aikaan muutettavana olevaan kaivoslakiin, mikä on tarkoituksenmukaista toteuttaa samanaikaisesti.

MaRa kannattaa ehdotusta, ettei Metsähallituksella olisi enää jatkossa toimivaltaa sallia malminetsintää valtion luonnonsuojelualueilla.

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

Lakiehdotuksen vaikutusten arviointi näyttyy puutteellisena. Se on sitä etenkin taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta. Ehdotettujen säännösten käytännön vaikutukset jäävät ympäristöllistenkin vaikutusten osalta monelta osin epäselviksi.

Jos luonnonsuojelulaista johtuvista rajoitteista voi aiheutua taloudellisia menetyksiä, laissa on oltava säännökset, jotka takaavat niistä täysimääräiset korvaukset. Lain toimeenpanosta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on joka tapauksessa arvioitava myös laajemmin ottamalla paremmin huomioon vaikutukset muun muassa työllisyyteen, valtion saamiin verotuloihin ja yritysten toimintaedellytyksiin.

Luonnonsuojelulain uudistamiselle on asetettu kannatettavia tavoitteita, joiden mukaan luonnon monimuotoisuuden suojelua pyritään edistämään lainsäädännön toimivuutta ja vaikuttavuutta parantamalla, luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä lisäämällä sekä luonnonsuojelulain roolia selkeyttämällä.

Lakiehdotuksessa asetetut tavoitteet eivät näytä kuitenkaan täyttyvän. Laki on nykyisellään pääosin toimiva. Lisääntyvät rajoitteet heikentävät elinkeinoelämän asemaa ja vähentävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

MaRa toteaa, että luonnon monimuotoisuutta pystytään ylläpitämään ja edistämään hyväksyttävämmiin ja vaikuttavammin vapaaehtoisuuteen ja kannusteisiin perustuvilla toimintamalleilla. Esimerkiksi Helmi-elin ympäristöohjelma ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma (METSO) ovat siitä hyviä esimerkkejä. Näiden ohjelmien toimeenpanoa jatketaan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseksi.

Hämäläinen Sami
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry